

2. Yapısal (Yapıya Dayalı) Anlatım Bozuklukları

2.1. Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

Özne – yüklem uyumsuzluğu kişi bakımından, tekillik-çoğulluk bakımından ve özne eksikliği bakımından olmak üzere üç grupta incelenir:

❖ *Kişi Bakımından Uyumsuzluk*

İyi bir cümlede özne ve yüklem arasında kişi bakımından uyum olmalıdır.

KURAL Özne birinci tekil, ikinci tekil veya üçüncü tekil (ben, sen, o) ise yüklem birinci çoğul kişiye göre çekimlenmelidir.

Örnek(ler)

» **Ben ve Aysel** buraya daha önce gelmişti.”

1. çoğul (biz)

3. tekil (o)

cümlesinde özne ile yüklem arasında uyumsuzluk söz konusu. Özne 1. çoğul olduğuna göre yüklem de birinci çoğul olması gerekir:

“**Ben ve Ayhan** buraya daha önce gelmiştik.”

1. çoğul (biz)

1. çoğul (biz)

> Bu kural tekil kişiler için olduğu gibi çoğul kişiler için de geçerlidir.

Örnek(ler)

» **Ben ve o** bu sabah İzmir’e gideceğiz.

1. çoğul (biz)

1. çoğul (biz)

» **Sen ve kardeşin** bu ödevi bitirmelisiniz.

2. çoğul (siz)

2. çoğul (siz)

❖ *Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk*

Özne ile yüklem arasında belli bir uyum söz konusudur.

Özne insan ve çoğul ise yüklem tekil ya da çoğul olabilir. Ancak insan dışındaki varlıkların (hayvan, bitki, kavramlar...) çoğul şekilleri özne olduğunda yüklem daima tekil olur.

Örnek(ler)

» **Çocuklar** bahçede top oynuyorlar. (doğru)

» **Öğretmenler**, öğrencilerinin iyiliğini ister. (doğru)

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi özne insan ve çoğulken yüklem çoğul ya da tekil olabiliyor. Diğer bütün durumlarda yüklem her zaman tekil olur.

» **Kuşlar** ne de güzel uçuyorlar. (yanlış)

Kuşlar ne de güzel uçuyor. (doğru)

» **Gözlerim** yakını iyi görmüyorlar. (yanlış)

Gözlerim yakını iyi görmüyor. (doğru)

2.3. Öge Eksikliği

Cümlede kullanılması gereken bir ögenin bulunmaması, anlatım bozukluğuna yol açar. Cümlelerin temel ögeleri özne ve yüklem eksikliğini işlediğimizden, burada nesne ve dolaylı tümleç eksikliği üzerinde duracağız.

Öge eksikliği sıralı ve bağlı cümlelerde karşımıza çıkar. Genellikle ortak kullanılan ögelerin yükleme bağlanamamasından kaynaklanır.

Örnek(ler)

» Ben öğretmenime inanır ve severim.”
cümlesinde “öğretmenime” dolaylı tümlecinin “inanır ve severim” yüklemine bağlanmak istenmesi anlatım bozukluğuna yol açmıştır.
“Ben öğretmenime inanırım.” olur; ama “Ben öğretmenime severim.” olmaz.
Bu nedenle ikinci cümleye “**nesne**” getirilerek bozukluk giderilebilir:
“Öğretmenime inanır, **onu** severim.”

» Neden en çok şairlere kızarlar, korkarlar.
cümlesinde dolaylı tümleç eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Bu cümledeki “şairlere” dolaylı tümleci “kızarlar” yüklemine bağlanabiliyor; ama “korkarlar” yüklemine bağlanamıyor. Bu nedenle ikinci cümleye **dolaylı tümleç** getirilmelidir:
“Neden en çok şairlere kızarlar, **şairlerden** korkarlar.”

2.4. Yüklem Eksikliği

Sıralı ve bağlı cümlelerde iki cümlelerin bir yükleme bağlanması sonucu anlatım bozukluğu meydana gelir. Yüklem eksikliği, bazen ikinci bir eylemin kullanılmaması ya da ek eylemin ortak kullanılması ile oluşur.

Örnek(ler)

» Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine, ben evime **gittim**.
cümlesinde “yüklem” eksikliği anlatım bozukluğuna yol açmış. Her iki cümleyi “gittim” yüklemine bağlayamayız. “Ben gittim” olur ama “o gittim” olmaz. Bu nedenle cümledeki yüklem eksikliğini giderirsek cümle anlamlı hâle gelir:
“Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine **gitti**, ben evime **gittim**.”

» İyi biri olduğundan dün de, bugün de kuşkuya **düşmüyorum**.
cümlesinde yüklem eksikliği bozukluğa yol açmıştır. Evet, “bugün kuşkuya düşmüyorum” ifadesi doğru, ama “dün düşmüyorum” yanlıştır.
Bu nedenle cümleye yüklem getirilmelidir:
“İyi biri olduğundan dün de kuşkuya **düşmedim**, bugün de **düşmüyorum**.”

2.5. Tamlama Yanlışları

Çoğunlukla ad ve sıfatların aynı tamlanana bağlanması sonucu oluşan bir anlatım bozukluğudur. Bu nedenle isimlerle sıfatların aynı tamlanana bağlandığı kullanımlara dikkat etmek gerekir.

Örnek(ler)

» Özel ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi.

cümlesinde “kamu kuruluşları” ifadesi doğrudur. Çünkü bu, isim tamlamasıdır. Ancak “özel” sözcüğü “kuruluşları” tamlananına bağlanamaz. Çünkü “özel” sözcüğü sıfattır. Bu nedenle “özel kuruluşları” ifadesi yanlıştır. Cümledeki bozukluğu gidermek için “özel” sözcüğünden sonra “kuruluşlar” sözü getirilmelidir:

“Özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi.”

» Derste belgisiz ve işaret sıfatlarını işledik.

cümlesinde “belgisiz” sözcüğü sıfat, “işaret” sözcüğü ise isimdir. Hem sıfatın hem ismin aynı tamlanana (sıfatları) bağlanması anlatım bozukluğuna yol açmıştır. Bu bozukluğu gidermek için “belgisiz” sözcüğünden sonra “sıfatlar” sözcüğünü getirmek gerekir:

“Derste belgisiz sıfatları ve işaret sıfatlarını işledik.”

2.6. Bağlaç Yanlışları

Bağlaçlardan bazıları olumlu ve olumsuz yargıları birbirine bağlar. Bu duruma uymayan kullanımlarda anlatım bozukluğu meydana gelir.

Örnek(ler)

» Ahmet Bey oğlunu çok seviyor **fakat** bir dediğini iki etmiyordu.

Bu cümlede “fakat” kullanılması doğru değildir. “fakat” bağlacı bir olumlu yargıyla bir olumsuz yargıyı birbirine bağlar. Bu cümlede ise ilk yargı da olumludur. Bu yüzden “fakat” çıkarılmalı, yerine “ayrıca” bağlacı kullanılmalıdır:

“Ahmet Bey oğlunu çok seviyor ayrıca bir dediğini iki etmiyordu.”

» Ben yarın dışarı çıkamam, **ama** evde yapılacak bir sürü işim var.

Bu cümlede “ama” kullanılması doğru değildir. “Ama” cümleden atılmalı ya da yerine “çünkü” getirilerek şu şekilde kurulmalıdır: “Ben yarın dışarı çıkamam, çünkü evde yapılacak bir sürü işim var.”